

UNITARIUS ÉRTESÍTŐ

A L A P I T O T T A J O Z A N M I K L Ó S

T A R T A L O M

**ÚJ ISTENTISZTELETEK BUDA-
PESTEN**

Kereki Gábor:

IMA

Szent-Iványi Sándor:

HÚSVÉTOS ASSZONYOK

József Dezső:

KIRÁNDULÁS KÉKESSARKÁRA

Buzogány Anna:

**PAUSPERTL KÁROLYNÉ —
NAGYAJTAI FEKETE TERÉZ
EMLÉKEZETE**

Mária néni:

**MÁTKA ERZSÉBET EMLÉKE-
ZETE**

Újvári László:

BIBLIA OLVASÁSA KÖZBEN

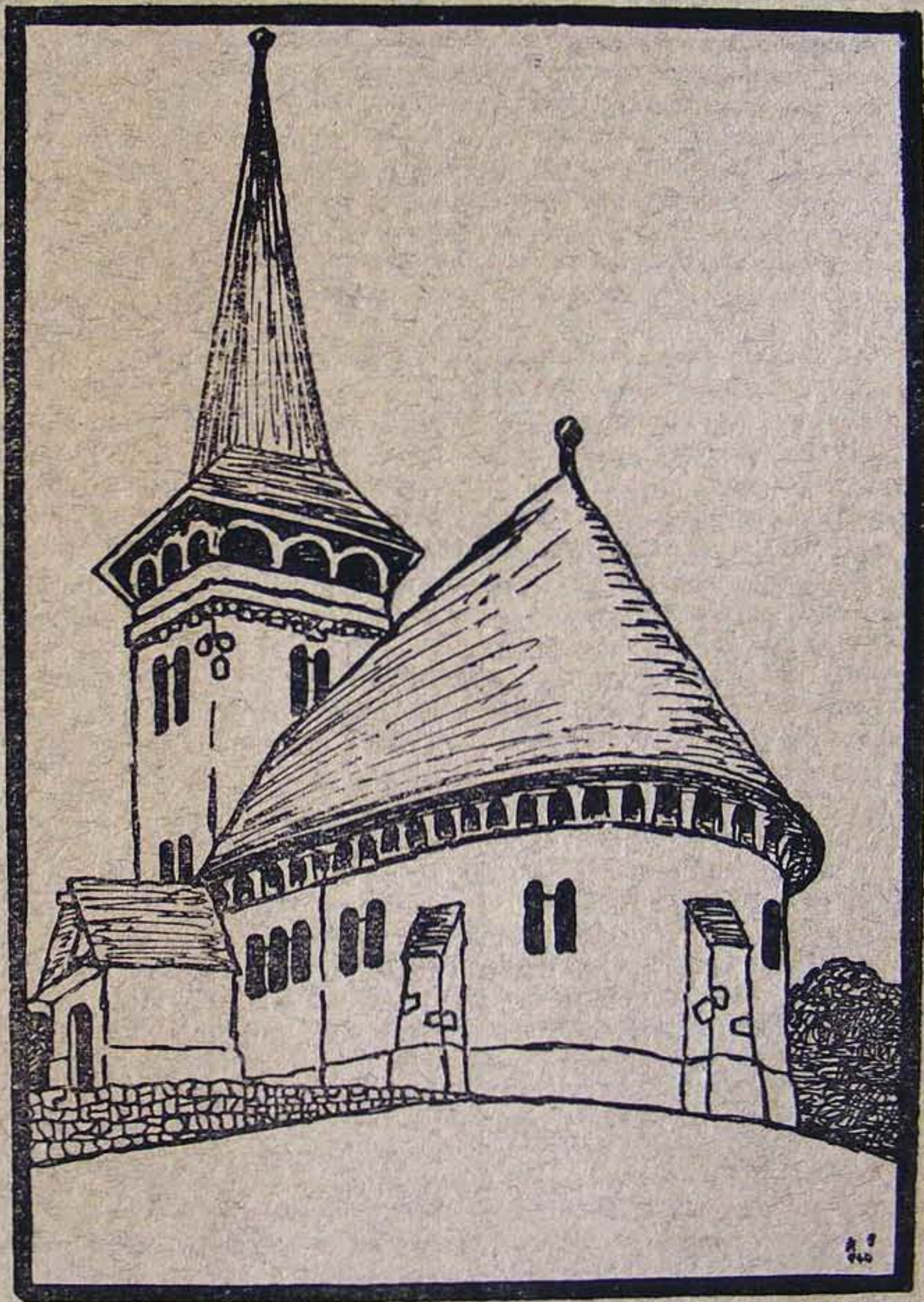
EGYRŐL—MÁSRÓL

RÓLUNK — MÁSOK

KÖNYVEKRŐL

**A DUNA-TISZAKÖZI UNITÁ-
RIUS SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZ-
SÉG**

**JELENTJÜK A GYŰLEKEZET-
NEK**

„És egybegyűjtöm őket mindentelől és
beviszem őket az ő földjükre! (Ezék. XXXVII. 21.)

EGYRŐL / másról

Mésző az Aranyos folyó balpartján fekszik, közel Torda városához. Az Aranyos partján emelkedő alabástrom hegyoldalon épült regényes környezetben. A nagy bőségben található alabástromot csak az utóbbi időben használják dísz tárgyak készítésére, eredetileg meszet gyártottak belőle. Valószínű, hogy a falu neve is innen ered. A falu felett az *Omilásnak* nevezett hegyszakadás nyúlik el s az alabástrom hegyek felett kimagaslik a híres „Torda hasadék”, melynek egyik gerince Mésző határához tartozik. A falutól nyugatra magas hegycsúcs emelkedik, melynek egyik oldalán az Aranyos folyó, a másikon pedig a Torda hasadékból jövő *Hesdád* pataka kanyarog. Az Aranyos folyó éppen a falu alatt térül ki irányából s így a neki verődő víztömeg a hegyoldalt mossa és ennek következtében a falu mind fennebb kénytelen húzódn.

Mészőt ma székelyek és románok lakják. A székelyek kivétel nélkül unitáriusok. Az unitarizmus igen korán elterjedt és meghódította a falut; hiszen közvetlen szomszédságában fekszik Tordának, ahol a vallásszabadságot 1568-ban kihirdették. 1565-ben az unitárius hívek már templomot építenek és a falu első ismert papja *Rákosi Mátyás*, kiről az 1597-es feljegyzésekben hallhatunk.

Valószínű, hogy már a rómaiak telephelyéül is szolgált s a nagy bőségben található alabástromot szobrok készítésére használták. A múlt század végén báró *Orbán Balázs* még számos római-kori emléket talált a faluban.

Éppen a sziklás terület miatt földje szegényes terményeket ad s ezért a lakosság kertgazdálkodással keresi meg kenyerét. Az 1790-es évektől kezdve társulati alapon művelték meg a *Koptának* nevezett területet, miről az egyházközségi jegyzőkönyvek tanuskodnak s így a világ első földbérlet szövetségét alapították meg.

Maradandó emléket hagyott hátra a faluról és annak életéről *Balázs Ferenc* lelkész, a „Rög alatt” című

regényében a falu társadalmának minden kérdését feltárja. Az ő elgondolása alapján alakították meg az aranyosszéki vidékfejlesztő szövetséget is. Rövid életében egész erejét a falujának és egyházközségének szentelte. Épített egy szép templomot, melynek deszkaburkolatos mennyezetét maga festette ki. A templom nyitott tornyú, mint általában a magyar vidékek templomtornya. Festett mintái magyar, népi minták. A falu magyar lakossága istenfélő unitárius. Szorgalmas nép, kik a többi aranyosszéki falu lakosságával egyetemben Kolozsvárt látják el élelmiszerekkel a bécsi döntés előtt. Nehéz sorban, sok megpróbáltatást megélt nép, de hűséges Istenéhez és fajtájához.

K. G.

A konfirmáció időszakába lépünk ismét. Ez évben konfirmációra készülő növendékeink előkészítését megkezdettük s Istennek segítségével áldozó-csüörtökön bemutatjuk őket a gyülekezetnek, hogy aztán az első úrvacsorában részesítsük őket.

A konfirmációról sokan hajlandók úgy vélekedni, hogy az egyszerűen csak a múltból reánk maradt szokás, amelynek csak kegyeleti értéke van. Ezzel szemben valójában a konfirmáció a keresztelestől is fontosabb értelmű szempontból, mert amíg a keresztelestben részesülő gyermek semmit nem tud és nem ért a keresztelest szertartásából, addig a konfirmált gyermek az előkészítés során megtanulja azt is, hogy mit jelent számára a keresztelest annak idején, de azt is, hogy mit jelent számára a konfirmáció.

Már az első kereszteniék igen nagy súlyt helyeztek arra, hogy csak olyanokat fogadjanak be gyülekezetükbe, akik előzetesen megfelelő képzésben részesültek a keresztenység tanításait illetően. „Katókhézis”-nek nevezték azt az előzetes képzést, mely görögül annyit jelent, hogy: *visszhangszerinti*. Amint ugyanis egy magasabb helyen álló belekiált az alatta elterülő völgybe s onnan visszhangot nyer, úgy oktatta a beavatott a keresztenységben még

tudatlant Jézus evangéliumáról. Jelentette azonban ez a kifejezés azt is, hogy a Jézus korabeli iskolákban úgy tanulták a szentírást, hogy a tanító hangosan elmondott abból egy-két részt, a tanítványok pedig, akik lábainál ültek, utána mondták azokat. Addig ismételték ezt a módszert, amíg kívülről megtanulák csaknem az egész szentírást. A középkorban meglehetősen elhanyagolták a katókhézist s ehelyett misztikus beavatási formulákat használtak, ami érthető is, ha arra gondolunk, hogy a megtérített pogány tömegeket nehéz lett volna a rendelkezésre álló rövid idő alatt és kevés misszionárius segítségével elméleti előkészítésben is részesíteni. A reformáció viszont belátta, hogy a megértés nélküli vallásosság babonásra vezet, ezért minden erejével a vallásos nevelésre vetette magát. Maga Luther írta az első katókhézist, azaz kátét, a gyermekek számára, melyben a tizparancsolatot, a hitvallást és a Miatyánkot ismertette kérdések és feleletek formájában. Ugyancsak az ő buzdítására jött létre 1525-ben a mai káték alapját is képező az a „Könyvecske a laikusok és gyermekek számára”, melyben már a ma is szokásos ötös felosztás: Tizparancs, hitvallás, Miatyánk, keresztenység, úrvacsora megtalálható.

Mi unitáriusok különösen nagy gondot kell, hogy fordítsunk a konfirmációra, mert nálunk még sokkal fontosabb, mint más felekezetű keresztény testvéreinknél, hogy meg is értsük azt, amit hiszünk.

Ugyanekkor azonban a konfirmáció több, mint egyszerűen csak a káté betanulása, megfelelő lelki előkészület is szükséges hozzá. Éppen ezért nem elég, ha valaki a mi káténk 150 kérdését könyv nélkül tudja részt kell vennie a konfirmációt megelőző előkészítésben is, hogy megfelelő lélekkel járulhasson az Úr asztala elé.

Sz. I. S.

A címlapon lévő kép a mészői unitárius templomot ábrázolja. Kerecki Gábor rajzolta.

I M A

Tőled vettük az életet Atyánk s a riadt lelkek
Hozzád vágnak nyugalomért. A magunk útját
jártuk s olyan kevésszer jutott eszünkbe, hogy
ezen az úton védőn, vigyázón és áldón velünk jössz
Te is. Hittük, hogy erősek vagyunk önmagunkban
is s amikor a nagy megpróbáltatásokban megre-
meg az erőnk, Beléd fogódzunk. Véltük, hogy ebben
a világban elmozdíthatatlanul állunk s amikor meg-
inog a biztonság, eléd roskadunk. Dicsőítettük az
ember alkotta dolgokat, de azok összeomlottak s
most keressük az istenáldotta értékeket. Valahány-
szor elfelejtjük, hogy Nélküled egyetlen léptünk is
hiába való, mindannyiszor a kétségbeesés völgyébe
jutunk. Most is innen küldjük feléd a gyengeségét
meglátott s új erőre kapó ember hálaimáját. Légy

áldott a gondviselésért: a szeretetért, jóságért és
megbocsátásért; hogy remegő kis lelkünket a Te
végtelen nyugalomád elnyugtatta, hogy életünket a
nagy összeomlásokban is megóvtad s hogy riadtan
bár, de mégis láthatjuk szereteteinket. Légy áldott
az örök életbe vetett megingathatatlan hitünkért,
mely a test pusztulásának látásakor is bizonyos ab-
ban, hogy a lelket meg nem ölheti semmi hatalom.
Hisszük, hogy a legnehezebb napokban is velünk
vagy. Szeress, óvj és vezess minket. Légy a mi
pásztorunk és mi nem szükölködünk. Nyugtass a
Te áldott mezőiden s a magányosan kóborló embert
vezesd vissza a Te csendes vizeidhez. Vidámitd
meg a lelkünket és vezess az igazság ösvényén. És
ha a halál árnyékának völgyében járunk is, nem
félünk a gonosztól, mert tudjuk, hogy Te velünk
vagy s jóságod és kegyelmed követnek életünk
minden napján. Amen. (Kereki Gábor.)

H ú s v é t o s a s s z o n y o k

Mikor megkörményez a halál,
akkor legdrágább az élet; minél
fenyegetőbbben tornyosul reánk az
elmulás, annál lebirhatatlanabbul
vonz a teremtődés szent csodája, s
minél komorabb a nagypéntekünk,
annál követelőbben kérjük és vár-
juk a húsvétot magunknak. Ezért
van aztán, hogy nagy veszedel-
mek, háborúk és csapások idején
egyszerre előtérbe lépnek az assz-
zonyok s csataterék és fórumok
férfi-munkája mögött átveszik
gyöngéden, de kemény szívósság-
gal a teremtő élet kormánykere-
két. A férfi osztja és nyeri a ha-
lált, készíti elő a nagypénteket,
mások és a maga számára, — a
nő köti a sebeket, szüli a gyer-
mekeket s vonul megállíthatatlan,
néma processzióban húsvét felé.

Letagadhatatlan tény, hogy az
első húsvét hősei is az asszonyok
voltak. Az a néhány asszony, aki
a sziklasírhoz elzarándokolt „mi-
kor elmult a szombat”. Ők látják
meg először, hogy, ime, üres a sír-
bolt. S minden kútfő szerint ezek-
től a nőktől értesülnek a tanítvá-
nyok is arról, hogy valami hata-
lmas, megrázó és diadalmasan fel-
emelő esemény történt azon az el-
ső húsvéti vasárnapon.

De hát miért éppen a nők a
húsvét hősei? Talán a tudósítók
udvariassága, a férfi lovagiasság
részrehajlása teszi? Aligha, hi-

szen az evangéliumok korában a
keresztény férfiak nagyon is haj-
lamosak voltak Pál apostol taní-
tását magukévá tenni: az asszony
hallgasson a gyülekezetben.

Vagy a pusztulása felé hajló
ó-kor ama nemzedékében egyedül
a nők lettek volna elég komolyak
és erkölcsösök ahhoz, hogy erre a
fontos szerepre elhivassanak? Ne-
hezen, hiszen erről a korról írja a
római történész, hogy az assz-
nyok korát nem éveik, hanem el-
hagyott férjeiknek száma hatá-
rozza meg.

Akkor hát talán a bölcsesség és
kiegyensúlyozott előrelátás indí-
totta volna útnak a húsvéti assz-
zonyokat, hogy a felzudult nép
ellenére, az örök akaratával da-
colva Jézus sírja felé útnak in-
duljanak? Ez sem valószínű, hi-
szen egész úton ezt kérdeztük
egymástól szüntelen: „Ki henge-
ríti el nekünk a követ a sírbolt
szájáról?”

Maga ez a kérdés egyszerre le-
szállítja a húsvéti nők vállalkozá-
sának értékét a férfi szemekben.
Igazán csak nők tehetnek ilyet —
mondaná akármelyik férfi. — El-
indulnak a hosszú, fáradságos út-
ra, dacolnak a főpapok, az írástu-
dók, a nép, szomszédok és ismerő-
sök felszított haragjával, s köz-
ben azt sem tudják, egyáltalán
hozzájuthatnak-e Jézus teteméhez,

hiszen erejük gyöngé, hogy elhen-
gerítsék sírjáról a követ. „Ki hen-
geríti el nekünk a követ a sírbolt
szájáról?” — a női meggondolat-
lanság, tervszerületlenség, a női
hiábavalóság örök jelképe ez a
kérdés — a férfi gondolkozása
szerint.

Pedig éppen ebben a kérdésben
rejlik a húsvét titka, hogy mi tet-
te a nőket a húsvét hőseivé.

A nők közelebb vannak a valló-
sághoz, mint a férfiak. A férfit iz-
ramnak ereje, testének független-
sége, fogaskerekre forgó logikája
egy csinált világ gépies rendjébe
állítja bele. A nő soha nem sza-
kad el végleg a valóságtól: szent
hivatása hozzáköti a természethez
s gondolatait és érzelmivilágát
mindig ihleti a teremtődés, a szü-
letés ősi csodája, mely százezer év
a'att semmit sem változott.

Éppen ezért a nők jobban tud-
ják azt is, hogy mi a halál, tisz-
tábban látják, mint akármilyen
férfi-filozófia. A férfi vagy bátor
s akkor a harc szilaj önkívületé-
ben úgy dobja bele magát a halál
ölébe, mint a gyermek a vízbe a
zúgó malomkerekek alatt. Vagy
gyáva s akkor a fogvacogós féle-
lem húzódozása közben futtában
teríti őt le a halál, hátulról és
pánikszerűen, s ilyenkor — be-
hunyt szemmel találkozik egymás-

sal az ember és az enyészet. Ha pedig egyik sem ezek közül, hanem amolyan filozófus lélek, akkor a gondolkodás fonalaival úgy elbibelődik, hogy észre sem veszi: meddig tartja ő a fonalat s meddig a fonalak őt. Ilyenkor úgy fakad fel benne a halál, mint az árvíz, mely alámossa a gátat s mire magához tért az építő csapat, már összeomlott minden: gondolat, gát és ember.

A nőt azonban egészen más szempontok vezérlik. Hányszor láttunk ijedős, gyáva asszonyokat, akik ájuldoztak a kenyérvágó kés nyomán kibuggyant vérük látán, de egy hős türelmével viselték el a gyermekágy minden kínját. Hányszor láttunk felületes, hiú lányokat, akiknek minden gondjuk látszólag csak a cifrázkodás, egyszerre meggondolt, komoly anyává lenni, mikor az óra reájuk érkezett. Hányszor láttunk kezüket tördelő, tanácstalan férfiak között nyugodt, megfontolt asszonyokat, akik rémülettel gondoskodással főztek erőlevest a haldoklónak s igazítottak párnát s ágyat a feje alatt. S hányszor láttunk a temetőtől ösztönösen húzódo férfiak helyett, ravatal fölött, sír fölött, kemény virrasztású asszonyokat, amint a halállal szembenéztek.

A húsvéti asszonyok is, míg a tanítványok ájult rémületben találgatták, hogy elmeneküljenek-e a nép dühe elől, vagy kiálljanak és meghaljanak hitükért, útnak indulnak Jézus sziklasírja felé. Céljuk nem a harc, nem is a menekülés, hanem valami látszólag nagyon prózai és hétköznapi cselekedet: be akarják balzsamozni a halott Jézus testét. Bebalzsamozás! Formaság, külsőség, hiábavalóság, mondaná a nagy tragédia szelétől érintett férfi. Az asszonyok tudják, hogy a balzsamozás is harc a halál ellen, az elmulás ellen, a maradandóság, az élet nevében. S mennek előre, fel a sírhoz, míg körülöttük vérszomjas ellenség leselkedő dühe, ijedt tanítványok tanácstalan vitatkozása kavarg, mennek s mindezek közül egyik sem érdemli őket. Egyetlen gondolat foglalkoztatja elméjüket, nagyon gyakorlati, nagyon természetes kérdés: „Ki hengeríti

el nekünk a követ a sírbolt szájáról?”

Egyik részlet a másik után válik ismeretessé előttünk az elmúlt napok bombatámadásairól. Dél előtt és váratlanul érte a fővárost, csak a nők és a gyermekek voltak otthon. A férfiak távol otthonuktól, gyárban, műhelyben, irodában ültek, segítséget nyújtani nem tudtak. Igaz, eleinte sok rói szív szorult össze a félelemtől, sok asszonyi sikoly hangzott. Ám amint súlyos lépteivel egyre közelebb jött a halál, magukhoz tértek az anyák, aztán a többiek is s gyenge kezükkel, törékeny derekukkal szembefeszültek a sorsnak, omló fedeleknél, hulló kövek áradatának. Foggal, körömmel harcoltak gyermekeikért, magukért, az életért, a halál ellen. Senki sem kérdezte: van-e elég erőm, senki sem törődött vele: megbírom-e egyedül! Ott kísérthetett a lelkük alján a kérdés: „Ki hengeríti el nekünk a követ a fejünk fölül?” --- de azért harcoltak tovább megállás nélkül, megingathatatlanul.

Magyar nemzetünk történelmében sokszor ért utol olyan korok, melyet a kárörvendő világ számunkra sziklasírnak látott. Sírnak, melyben egy nemzet süllyed el. S melynek szájára ellenségeink fondorlata hengerítette rá a sírzaió követ. Akadtak azonban mindig asszonyok, akik nem érveltek, küipolitikában jártasnak mutatkozni nem is akartak, harcok, ütközetek várható végéről véleményt mondani nem tudtak s nem is vágytak. Ehelyett harcoltak tovább. Függetlenül politikától, függetlenül pártoskodástól, mentesen minden mellétekintettől. Harcoltak tovább! Az egyetlen, ami érdekelte őket, hogy „ki hengeríti el nekik a követ a nemzet sírjának szájáról”. Ez érdekelte őket, semmi más. S amíg a férfiak egymást váuolóan, vagy kétségbeesve s halálba rohanva járták az elvesztettek útját, a nők megmaradtak a valóság mezején: harcoltak az elmulás ellen mindhalálig. A halál sok pribékkel dolgozik s azokat felöltözteti saját hadvezéri pompájába. A nők azonban mindig megismerik, melyik maga a halál s egyenesen vele szállnak harcba.

II.

A nők azonban nemcsak a halált, hanem az életet is jobban ismerik. Mi az élet? Csak élettani folyamat? A férfi számára talán. A nő számára bizonyosan nem az. Senki jobban nem tudja az asszonyoknál, hogy régen halott már néha az, aki élni látszik, mások pedig élnek akkor is, amikor testük rég a földben porladoz.

Hányszor hallottuk gyászos asszonyok ajakáról a gyermekesnek látszó emlékezést: „Utóljára is azt mondta még nekem az én kedves lelkem”... „Megmondotta az én jó uram, de akkor nem hittünk neki”... A nő számára az elköltözött ezekben a szavakban él.

A húsvéti asszonyok is jól emlékeztek a feledhetetlen szavakra: „A lélek az, ami megelevenít, a test nem használ semmit. A beszédek, melyeket én szólok néktek, lélek és élet”. Férfi számára költészet ez a néhány szó, vagy jelképes beszéd csupán. A húsvéti nők számára az volt, amit Jézus értett rajta: lélek és élet. Jól tudták ők, hogy valaki élhet a világ szerint, mégis meghalt már régen valójában. Egy próféta, kit elfelednek, egy reformátor, akit nem követnek, egy látnok, akivel nem látnak, egy költő, akit nem idéznek, meghaltak régen, bármit mondjon is róluk az orvos. Az a Jézus, akit úgy hagytak el tanítványai, mint megvert pásztort az elszéledt juhnyáj, akkor is halott volna régen, ha most is járná a jeruzsálemi utat. Az a Jézus azonban, akit halálában is követnek, idéznek, szeretnek és adorálnak, akkor is él, ha száz dárdával ütnek sebet rajta, halottkémi próba közben.

Aztán fiókok mélyén, imakönyvek lapjai közt, tükör rájáiban, vagy szekrény mélyén őriznek a nők egy-egy emléket azoktól, akiket szerettek és elveszítettek régen. Amíg dédelgető, omló könynyektől sikamlós kezekkel időről-időre az elsárgult emlékeket előveszik, él a halott, ha ezerszer meg is gyujtották sírja felett már az emlékezés piros lángjait.

S ezért felmentek a húsvéti asszonyok a sziklasírhoz, hogy az eltemetett Jézust bebalzsamozzák s

elhoznanak talán lepleből emlékül egy-egy darabot.

Ne féltsük azt az embert, akinek szavait idézni halljuk, nem vesz azon erőt az enyészet soha! Ne sirassuk azokat, akiknek itt-hagyott emléktárgyait emlékező nők néha előveszik, előveszik és megkönnyezik, — él és hat azoknak személyisége, varázsa, lelke győzedelmesen.

Volt már ez a mi sokat próbált nemzetünk féllábbal sírban s voltak, akik már el is temették egészen. Ameddig azonban magyar nők magyarul dalolnak, anyák gyermekeiket, szerelmesek szerelmesüket, nagyanyák unokáikat magyar mesével, szóval, altatják, bájoltják, szeretgetik, addig ez a nép él s álnokul megásott sírjából újra kikel. S elboríthatja földünket ellenség hada, elbűvölheti szemünket, fülünket idegen délibáb, — amíg a nők őrzik azt az elrejtett háromszínű szép szalagot, mint Erdélyországban annyi éven át, őrzik s titokban remegő kezekkel simogatják végig, addig ez a nemzet meg nem hal soha!

III.

„Ki hengeríti el nekünk a követ a sírbolt szájáról” — kérdezték egymástól a húsvéti asszonyok, de azért megállás nélkül mentek tovább. Mentek, mert ismerték a

halált, ismerték az életet, legfőképpen azonban ismerték az Istent. Férfi számára vagy száraz „végok” az Isten, akit a gondolkodás kikerülni nem bír s ezért kényszerűségből elfogad, vagy kényúr és király, aki szeszélye szerint művel csodát. Ezért személyes viszonyba a Legmagasabbal kevés férfi-lélek kerül. A nő számára az Isten szeretet s úgy viselkedik velünk szemben, mint az, aki szeret. Várja, hogy közelítsünk Hozzá, akarja, hogy akarjuk Őt, óhajtja, hogy Vele és Érte éljünk. Legfőképpen pedig, hogy legalább annyira bizzunk Benne, mint amennyi bizalmat Ő már belénk helyezett.

Ki hengeríti el a követ a sírbolt szájáról? Azt nem tudta még az a néhány húsvéti asszony, de bizott Istenben, hogy valamiképpen megsegíti őket, mikor az Ő útját járják. S ime, felérnek a sírhoz s a sírról a kő már elhengerült, maga a sír pedig üres.

Ó, hány sír szájáról gördíti el a követ az Isten egy anya életében, amíg szívéen fogamzott magzata emberré leszen! Hány forró imádságot hallgat meg, hány tétova lépés elé helyez váratlan hitet, hány göndör fürtű fejecske felől hárít el halálos veszedelmet! Az anyák tudják s csodákat látnak, érnek meg, ha van elég hitük.

Remegve szorúl össze a szívünk, mikor jövőnkre gondolunk? S aggodalom környékez, ha népünk és hazánk jövőjére fordul a szemünk? Kövessük a húsvéti asszonyok bátor lépteit! Induljunk útnak a feltámadás felé. Ne aggasszon, hogy miként és hogyan mikor és ki által gördül el a kő sírunk szája felül, — mire odaérünk, eljön az Isten s mi meglátjuk az elgördült követ s az üresen tátongó sírt jövendőnk körül.

Szeresd az Istent és szeresd a hazát! Az Istenért és a hazáért! Hány letűnt magyar nemzedék ajkán hangzott fel: először a kétségbeesés, majd a bizakodás, végül diadalittas győzelem riadóként ez a kiáltás s ime, él a magyar és áll a vár, a mi ezerszer áldott, szép magyar hazánk.

Csak ki ne vesszenek közülünk ezek a húsvéti asszonyok! Csak legyenek és szülessenek újra és újra leányok, nők, asszonyok, akik mernek és bíznak rendületlenül. S majd felvirrad akkor reánk is az a „jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajkán!” Az a jobb kor, mely az üres sírban meglátja Isten hatalmas kezét, lelkében a feltámadott Jézus evangéliumát s alázatos, hódoló imádsággal a Szeretet Atyjának aklába betér.

Sz. I. S.

Kirándulás Kékesarkára

A kopár fák égfelé esdő száraz galyait mára halványzöld levelek selyme borítja. Hószínű fák virágain szorgalmas méhek zümmögik a munka himnuszát. A tavaszillatú levegő szárnyaira emelte a madársereget is, szállnak, dalolnak, fészket raknak, örülnek az ismert tájnak, a régi otthonnak...

Az emlékezés szárnyán én is szálllok... szálllok, mint a fecske, régi otthonomba, szülőföldemre, a Firtos hegy alá, egy kis faluba, hol most még csak a buján illatos, rózsaszínű farkas-borosnyán virágozik napsütötte erdőszélek avarral párnázott bokrai alatt, — de már nyitott templomajtóból száll ég felé a zsoltár.

Az egyszerű falusi iskola ablakain pásztákban hull be a tavaszi napfény. A csillogó gyermekszemek kifelé néznek, követik a nap-sugár útját és buksi fejük a délutáni labdázásról, erdőn-mezőn való csatangolásról, csillagvirág, vadjácint kereséséről gondolkozik lopva. Sokan csak az arannyal-versengő saláta szedését tervezgetik magukban, mert ez a szegény emberek legelső és legmegszokottabb tápláléka tavasszal. De a figyelem hamar visszazökken, amint felhangzik a Szittyá vitézek kezdetű induló, melyet azért gyakorolnak, mert ennek éneklése mellett szokott a kis sereg évenként egyszer arra az örökké emlékeze-

tes kirándulásra menni a Kékesarkára, melyet öregkorukban is könnytől csillogó szemmel emlegetnek.

Óh, de addig még sokszor jönnek a fiúk a sáros utcákon át falábbal az iskolába, s még sok tót-répát hersegtetnek a tízórai szünetben. Még sokszor játszanak a leánykák kicsigyűrűt, málézást a keskeny és szűk iskolaudvaron, még sok murvarózsát, kápolnavirágot, tulipánt hoznak az iskolába, míg eljön a várva-várt kirándulás napja.

Május... Ragyogó, békességes, illatos reggel. A kis sereg páronként sorba állva várja a jelt az indulásra. A kicsi tarisznyában

ott van mindenkinek a könyve, az elemózsiája, mely bár bőséges, de ott a Kékessarkán mégsem lesz elég. Egymás kezeit fogva mennek, hol énekelve, hol beszélgetve, végig a Malomuton. Kicsi lábuk térdig süpped az avarba s ezért nehéz az előrejutás. De nehéz azért is, mert fejük fölött a fák ágain erdei pintyek, rigók dalolnak és a kakuk hol itt, hol ott kiáltja: „kukukk”... kukukk”... s ezt meg kell keresni tekintetükkel. Ezért nem nézhetnek a földre s botladozik kicsi lábuk. Az út két oldalán virágok dugták ki kíváncsi fejüket s csalják ki a sorból a virágkedvelőket. Mikor az első pihenőre megállt a kis sereg, szemét körülhordozta az égfelé nyuló fák ezüst törzsén, melyek mint ezüst oszlopok tartották a fák zöld koronáját, azt hitték, hogy a legszebb templomban vannak és öntudatlanul hallgatták az erdő lélekzetvételét s az ismeretlentől való félelem miatt szemükkel riadtan keresték a tanító bácsit. A tanító bácsi odaállt eléjük és el kezdték énekelni a Szittyá vitézek-et és indultak tovább.

Ritkult az erdő, az égből mind nagyobb és nagyobb darab látzott s elértek egy szelídlejtésű virágos rétre, egy tisztásra, melyet háromoldalról erdő vett körül. Innen megmutatta a tanító bácsi a ködfátyollal takart Nyikómentét s a fölötte emelkedő Reztetőt. Ezzel el is értek kirándulásuk végcéljához, a Kékessarkára.

Rövid pihenés után komoly foglalkozás következett s utána kezdődött az igazi szórakozás, az igazi játék. A szívek csordultig voltak a tavasz örömeivel, az elkövetkezendő játék-lehetőségek gyönyöreivel. Szótták a terveket a kis agyak, ki kivel játszik majd, kivel osztja meg az ennivalóját, kivel megy virágot szedni? Csoportok alakultak s minden csoport a maga elgondolása szerint szórakozott.

A játék, az ének csak akkor szakadt félbe, mikor eljött az ebéd ideje. De nem tart sokáig, mert utána ott folytatják, ahol abba hagyták, a játéknál, a dalnál. Mikor jelt kapnak a hazamenetelre, fáradtan állanak sorba, mindenik kezében zöld ág, a lányok kezé-

ben, hájában virág, vagy apró koszorú díszlik. A sok zöldágas gyermek messziről egy kizöldült mozgósövénynek hat. Mikor a falu közelébe érnek, még egyszer, de már fáradtan felhangzik a Szittyá vitézek. Minden gyermek bemegy a kicsi kapun, haza a családi fészekbe, ahol olyan édes, olyan biztonságos a pihenés, olyan boldog az álmodás, különösen ma, a kirándulás után.

*

Hol vagytok apró Szittyá vitézek? Hová vezetett titeket kirándulásra a nagy tanítómester: az Élet? Eljöttök-e még egyszer Kékessarkára, honnan olyan szép a

kilátás a Nyikó-völgyére? Játsszunk-e még ott, dalolunk-e még ott? Megyünk-e még a Malomut tündér templomába, hol a virágokkal együtt imádkozunk a ropant magasságú ezüstitörzsű fák tövén? S a kirándulásról hazatérve megpihenünk-e a régi otthon fáradtságot eloszlató puha ágában, mint a kékessarkai kirándulásról hazatérő gyermekcsereg s álmodunk-e boldogan tovább a biztonságot nyújtó hajlék meleg ölében?

Szittyá vitézek! Jertek velem még egyszer Kékessarkára!!

József Dezső.

Könyvekről

Zsakó Gyula: Egy XVIII. századi torockói napló. Különlenyomat az Erdélyi Múzeum 1944. évi 1—2 füzetéből. Kolozsvár. 1944. 20 old.

Már maga a napló, amit Zsakó Gyula közöl s melyről ő állapítja meg — igen érdekes és széles körű kutatásra valló körültekintéssel, hogy bizonyos Bartók Ferenc írta, s fia, Sándor bővítette ki, — már maga a napló hallatlanul sok, fontos és miniket unitáriusokat különösen is érdeklő adattal szolgál. Külön érdeme azonban a füzetnek a bevezető értekezés, mely a napló idejébeli torockói viszonyokat tárja elénk, ismerteti a naplóíró Bartókok családtörténetét s érdekes bepillantást enged a torockói bányászat néhány igen fontos részlet kérdésébe. Mindez arra mutat, hogy Zsakó Gyula nagyon otthonos a torockói történelemben s lassanként felépíti azt az adat-vasbevonat, melyre Torockó részletes és oly régóta várt története ráfalaható. Ez különben a Zsakóknál többé-kevésbé hagyomány már, néhai, szép emlékeztető Dr. Zsakó Andor is nagy lépésekkel haladt e felé a cél felé, míg csak ki nem ütötte kezéből a tollat a halál. Most az ifjabb testvér vette fel a lehullott tollat s hisszük, hogy ő be is fogja fejezni a művet. Amikor majd készen lesz ez a részletes történelem, nagy gyarapodására válik mind magyar, mind sajtóosan unitárius történetírásunknak. Isten áldása legyen a csendben dol-

gozó kezeken s magán Torockó városán is, mely Istennek áldására ma inkább rászorul, mint valaha.

Sz. I. S.

ISTENTISZTELETEK MÁJUS HÓNAPBAN. Az évnek azon részében, amikor a tanítás tart, minden vasárnap két istentiszteletet tartunk. Egyet az ifjúság, egyet pedig a felnőttek számára. Tekintettel arra, hogy a tanév végétért, május hó elsejétől kezdve csak egy istentiszteletet tartunk és pedig 9 órakor.

A konfirmációra való előkészítést megkezdettük. Ezúton is felhívjuk híveink szíves figyelmét arra, hogy akinek 14. életévét betöltött és még nem konfirmált gyermeke van s ez évben szeretné konfirmáltatni, úgy haladéktalanul jelentse be a lelkesíti hivatalban. (V. ker., Koháry-utca 4. Tel.: 317—529.)

Az iskolai év és ezzel növendékeink vallástanítása is véget ért. Volt olyan eset is, hogy a vallástanító lelkeszek rajtuk kívül álló okból, nem tudtak növendékeiktől búcsút venni. Ezúton kívánunk nekik zavaróalan szünetet abban a reményben, hogy a kényeszerű hosszú vakációt a maguk képzésére használják fel. A következő iskolai évi találkozásig minden kedves unitárius iskola növendékünkre a mi egy Istenünk áldását kérjük.

R Ó L U N K — M Á S O K

„Kivéve az unitáriusokat”.

Éliás József református lelképásztor „A samaritanus kérdés” című könyvének 77. oldalán olvassuk a következő meghökkenítő sorokat: „Hála adok Istennek azért, mert a sokat gyalázott történelmi egyházak — amelyek közül a reformátussal én hibben teljes közösséget vállalok gyarlóságai ellenére, mert szeretem — hivatalosan a legnehezebb években sem, zaklatás és szeretlen kritika ellenére sem zárták el az utat az egyházba belépni akarók előtt. Kiveszem ezek sorából persze az unitáriusokat, akikről pontosan és változatlanul úgy vélekedem, mint Kálvin a lelki atyám”. A könyvet a református vallásra áttért zsidó származású konvertiták számára írta a szerző, tehát a kereszténységgel még épen csak ismerkedő lelkeket világosítja fel arról, hogy minden történelmi egyház hála érdemes, — kivéve persze az unitáriusokat. Ne fűzzünk most reflexiókat ahhoz, hogy a szeretet és békevallás most megismerő konvertitákra milyen hatással lehet ez a kereszténység kebelén belül történő „kitagadás”, kérdezzük meg azonban teljes tárgyilagossággal a szerzőtől az alábbi két kérdést: 1. Vajjon mi lehetett a véleménye Kálvinnak, mint „lelki atyának” az unitáriusokról, amikor Kálvin korában még nem is voltak unitáriusok. Szellemtörténelileg ugyanis tudni illenék, hogy más az antitrinitarizmus, amellyel Kálvin hadakozott és más az unitarizmus. Annyira más, hogy Kálvin például „trinitárius”-nak nevezte nagy ellenfelét Servét, míg az Kálvint az „unitárius” jelzővel illette. A mai unitarizmus Kálvin halála után fejlődött ki s ha van is benne egy két olyan vonás, ami az antitrinitarizmus fejlődésének tekinthető, lényegében véve egészen más. Maga az unitárius név csak a XVII. század eleje óta használatos arra a mozgalomra, melyet nálunk „kolozsvári vallás”-nak, „Dávidizmus”-nak stb. nevezgettek. Kálvin életében az antitrinitáriusok nevezgették „unitáriusoknak” orthodox ellenfeleiket. 2. Főltéve azonban, hogy a szerző mindenképpen azonosítani kívánja az

unitáriusokat az antitrinitáriusokkal, vajjon ezek a szavak: „akikről pontosan és változatlanul úgy vélekedem, mint Kálvin, a lelki atyám” azt jelentik-e, hogy ő is megégetné ma az unitáriusokat, mint ahogyan Kálvin tette ezt Servétel? Ha „pontosan és változatlanul” úgy vélekedik, mint Kálvin, akkor valóban csak ez marad a számára, vagy ez — maradna, ha lenne hatalma hozzá. Furcsa benyomásuk lehet a „szeretet vallását” most ismergető konvertitáknak a keresztényi szeretetről!

Szekta-e az unitárius egyház?

Míg a fenti szerző — ha ki is vesz minket az elismerés és szeretet tárgyai közül — mégis legalább elismeri rólunk — impliciten — hogy történelmi „egyház” vagyunk, addig „A Szív” című római katolikus folyóirat egyszerűen „szektának” minősít. Folyó évi február 12-iki számának 2. oldalán ezeket írja: „Mi, magyarok, hála Istennek, csak az unitárius Dávid Ferenczel és az erdélyi szombatosokkal dicsekedhetünk. Bár az előbbi nem alapítója az unitárius szektának, de ő honosította meg hazánkban a piemonti származású orvosnak a tévtanait”. Csak így, röviden, elintézi négyszáz esztendő múltunkat, a sok országgyűlési végzést (hogy csak hármat említsünk: az 1568-as tordai, 1571-es marosvásárhelyi és 1848-as pozsonyi országgyűlés határozatait), melyek „beveti” tehát ugyanolyan jogú és értékű keresztény felekezetnek deklarálták az unitárius egyházat, mint a többi keresztény felekezetet, így a római katolikust is. Arról aztán már beszélni is kár, hogy Dávid Ferenc mindössze csak meghonosította volna a „piemonti származású orvosnak” „tévtanait”. A piemonti orvos nem lehet más, mint Blandrata György, hiszen az antitrinitárius úttörők közül Servét Tudolában, Navarra egyik kis városában született, Socinus Faustus pedig, akitől szintén származtatni szeretik az unitarizmust, nem volt orvos. Meg kell adni, hogy a fenti megjegyzés írója eredeti ebben a megállapításában, mert azt még soha senki sem mond-

ta, hogy Blandrata „tévtanait” honosította meg volna nálunk Dávid Ferenc. Blandrata teológiai munkáikat jóformán egyáltalában nem írt, hittana, dogmatikája, vallásos rendszere nem volt, így tévtanai sem lehettek. Blandrata általánosságban dolgozott az antitrinitarizmus (tehát nem unitarizmus) terjesztésén, melléje állt hol Servét, hol a Socinusok tanainak, s főképen mint szellemi kovász működött, amerre megfordult. Nehezen „honosíthatta” meg tehát Dávid Ferenc azt, amit Blandrata ki sem termelt. Lehet legyen azonban bármi a Blandrata felfogása a nem maga termelte antitrinitárius eszméket illetően, az az egy biztos, hogy Blandrata álláspontja élesen különbözött a Dávidétól. Hiszen köztudomású, hogy Dávidot épen Blandrata vádjaira ítélték életfogytig tartó fogságra — „újításnak” véleményezett tanításai miatt. Különös „meghonosítás” az, amelynek egyik oldalán nincs kitől és mit meghonosítani, a másik oldalán pedig épen az vádol minket, akit „meghonosítottunk”. Ugy látszik azonban, hogy tárgyi igazság nem szükséges ott, ahol a propaganda a főcél.

Ki alapította az unitárius vallást.

Ennek a négyszáz év után feleslegesnek látszó kérdésnek a felvétele. Kovács György „Történelem a polgári leányiskola IV. osztálya számára” című könyve teszi szükségesé, aki a 14. oldalon ezeket írja: „Az unitárius vallás megalapítója Szervet Mihály, szintén Genfben kezdte hirdetni tanait, különösen az Isten egyszemélyiségét. De Kálvinnal összeütközésbe került és máglyán fejezte be életét”. Tankönyvről és nem valamelyik felekezet propaganda iratáról lévén szó, az ember elvárhatná, hogy ne hemzsegjenek benne a téves állítások. 1. Szervet Genfben kezdte volna hirdetni tanait? Szó sincs róla. Sőt. Ha egyáltalán hirdette is valahol Szervet a maga tanait, azt épen Genfben nem tette soha, mert Genfbe érkezése után azonnal börtönbe vetette őt Kálvin. Ez azonban már 1553-ban volt, tehát máglyán való megégette-

tésének évében (augusztusban) s addig már minden könyvét megírta, minden vitáját elvégezte — más városokban. 2. Az unitárius vallást — hitünk szerint — maga az Úr Jézus Krisztus alapította. Ha azonban a protestáns reformáció korának vallásos nézeteit — melyek mindenike Jézusól származtatja magát — e-mezzük, úgy Szervét antitrinitárius volt s bizony távol állott az unitárius vallástól. Eltekinthetve attól, hogy Szervét egyházat soha nem alapította — pedig azt gyaníjuk, ez érdekelné mégis az iskolás növendékeket első sorban — tanításai jórészt negatívumokban, tagadásokban merülnek ki, másrészt pedig a legalapvetőbb unitárius hittételhez, Jézus embervoltának példájára az ember istenfiúságához, hozzá sem ért. Hogy elfoguljanak — mert nem magyar — szakember véleményét idézzük, Wilbur ezekei írja róla: „Seregről sokszor emlékeznek meg úgy, mint aki az unitarizmus első és legnagyobb vértanuja volt. Elvei azonban, bár természetesen sokban különböztek a hitvallások tanításaitól, mégsem voltak unitáriusok s ő maga sem volt unitárius a szó igazi értelmében. Ha már erről van szó, inkább szabellianus volt ő, mint bármi más, bár gondolatrendszerre teljesen egyéninek mondható. S egyéni is maradt mindig, mert sem iskolát, sem követőket nem hagyott maga után, mint Luther, vagy Kálvin, hogy azok álvégek tanait s tovább hirdessék azokat. Sőt ő maga nem is tért ki a katolikus egyházból tulajdonképpen s nyíltan megmondja második könyvecskéje végén, hogy egyetlen csoporttal sem egyezik meg, de nem is különbözik egyiktől sem teljesen”. Így nyilatkozik Szervétről egy nem magyar szakember, akinek könyve mind máig a legbővebb összefoglalása a világ unitárius egyházai történelmének. Mi pedig, magyarok, a magyar iskolák tankönyveiben azt írjuk, hogy nem a magyar Dávid Ferenc, hanem a spanyol Szervét alapította a világ egyik legérdekesebb — egyebet szerénységéből nem mondhatunk — egyházát. Husz János és Wyckliff tanításai között sokkal több volt a hasonlóság, mint Szervét és Dávid Ferenc tanításai között, mégsem találunk egyetlen cseh könyvet sem, amely a huszitákat Wyckliff alapításának mondaná. Ugyan-

csak a fent idézett Wilbur ezeket írja Dávid Ferencről: „Ő volt a korai unitárius vezérelkek között az egyetlen, aki szellemileg a huszadik század unitáriusai között is teljesen otthon érezte magát. Ez a legnagyobb dicséret, amit ma róla elmondhatunk”. Ma a világ 18 országában, mintegy húsz millió unitárius

vallja, hogy Dávid Ferenc volt az unitarizmus szellemi atyja s ezt így tanítják azokon a külföldi egyetemeken is, amelyek nem unitáriusok. Miért kell akkor csak nekünk, magyaroknak megtagadnunk Dávid Ferencről azt a, neki életébe került, dicsőséget, amit más nemzetek önként elismernek róla! Sz. I. S.

Pausperl Károlyné - nagyajtai Fekete Teréz emlékezete

„Hullatja levelét az idő vén fája” — és minden levéllel egy-egy értékes, kedves embertestvérünk távozik életünkől. Így van ez az Unitárius Nőszövetség életében is. Még alig, hogy elsírtuk könnyeinket a felejtetetlen Nyíró Gézané elvesztése fölött, máris újabb pótolhatatlan veszteség váratlan híre döbbenett meg mindannyiunkat: kedves, közszereplésben álló testvérünk, drága jó Terézünk: Pausperl Károlyné nincs többé az élők között! Soha többé nem jelenik meg körünkben finom, nemes egyszerűségében is előkelő alakja, nem néz reánk okos, jóságos szemével, nem halljuk nyugodt, halk, mindig megfontolt, mindig kiegyensúlyozott szavait, amelyek de sokszor segítettek elsimítani az ellentéteket, leompítani a súrlódási felületeket, amelyek egy közösségben, ahol különböző felfogású és vérmérsékletű egyének működnek együtt, kikerülhetetlenek. — Ő valóban azok közé tartozott, akiknek lelki nagysága akkor mutatkozik meg teljes egészében, amikor már nincsenek közöttünk, amikor már csak azt a beláthatatlan irt látjuk, amelyet távozásukkal maguk után hagytak.

Mind ősi unitárius származásánál, mind az átlagon jóval felül álló egyéniségénél fogva Pausperl Károlyné vezető szerep illette volna meg az Unitárius Nőszövetségben, ő azonban erre nem pályázott és ilyen szerepet nem is vállalt. Finom, nőies lénye nem kívánta a nyilvános szereplést. Szerényen a háttérben maradt, ahonnan csak akkor bukkant elő, amikor áldozatos munkáról vagy anyagi áldozatról volt szó. Ekkor azután valóban az élen haladt és példaadóan kivette a részét mindezekből.

Ilyenkor kilépett meleg, gyönyörű otthonából, amelyet aki egyszer látott, soha el nem felejthetett. Amerre a szem nézett, szebbnél-szebb házi szöttesek díszítették a lakást, egytől egyig a szorgalmas háziasszony kezemunkája, aki ezzel a művészet magasabb fokára emelkedett háziiparral a régi erdélyi nagyasszonyok nyomdokait követte. — Művészetét azonban nem tartotta meg magának, hanem másokat is igyekezett abba beavatni s ezzel a már-már feledésbe ment székely házi szövésnek új lendületet adni. Nemcsak leányait ismertette meg a szövészek társaságával, hanem leányegyesületünk tagjait is szeretettel oktatta erre az ősi székely művészetre. És ha valamikor kedvezőbb időkben újra kattog majd a leányok szövészeke, bizonyára hálás kegyelettel fognak visszaemlékezni az áldott jó Teréz nénire, aki annyi szeretettel és türelemmel oktatta őket.

Most már árván hallgat a szövészek, pihen a fűrgé vetelő, és porladnak a szorgalmas kezek, amelyek fáradhatatlanul hajtották ide-oda. — Az Unitárius Nőszövetségben pedig örökre üresen maradt egy hely.

De nem zúgolódunk. Inkább hálát adunk a jó Istennek azért a szép életért, amelynek áldásaiból mi is oly bőven részesültünk. S most, amidőn kedves Teréz testvérünk, aki „mindhalálig hű” volt, immár elnyerte „az életnek koronáját”, arra kérjük a Mindenhatót, adjon nekünk erőt, hogy az ő áldott emlékét örökre szívünkbe zárva, nemes példája szerint éljünk és munkálkodjunk az Úr szőlőjében.

Buzogány Anna.

Mátka Erzsébet emlékezete

Mátka Erzsébet, a mi unitárius leánytestvérünk, mindnyájunk szeretett Bözsije itthagytott bennünket.

Méltatni szeretném az értékeit, de úgy érzem nincsen elég szavam hozzá. Csak ülök és emlékezem róla könnyes szemmel. Végigvonul előttem megismerkedésünk, belépése a Leányegyletbe, az ottani munkássága, a magyarkúti kedves meghitt napok, a sok, sok kedves óra, amit egyletünkben együtt eltöltöttünk. S most szeretném úgy megmutatni a szívét és a lelkét, ahogy én megismertem az együtt eltöltött évek alatt. Reá talált igazán az a mondás, hogy nem is erre a világra való; Ő volt a megtestesült szelídség, jóság, szerénység, megértő, mindenkit megmentető, mindenkinek megbocsátó, segítő, önzetlen igazi barát, igazi testvér. Szolgálatra kész hívő lélek, mélyen érző, érzékeny meleg szív.

S most az emlékezésem alatt felszáradtak a könnyeim s úgy érzem, hogy a lelke itt világít, s az emléke itt él közöttünk.

Mária néni.

Villamosok

a budai istentiszteleti helyekhez

A budai részen tartandó új istentiszteleti helyek közül az egyik a XI., *Bocskay-út 44. szám* alatti, a másik a II. *Torockó-tér 1 szám* alatti *református templom*. A *Bocskay úton* minden hó első vasárnapján, a *Torockótéren* pedig minden hó harmadik vasárnapján tartunk istentiszteletet, Isten segítségével, mind a két helyen vasárnap déli 12 órakor.

A megközelítés mind a két templomhoz villamoson is igen kényelmes, merő a *Bocskay-úti református templomot* a *Horáthy Miklós* körtér utáni első megállóról (a *Fehérvári úton*), a *Torockó téri református templomot* pedig a *Székely Kálmán-térről* az *Új Szent János kórház felé* induló 44., 81. és 83. számú kocsikon (az *Új Szent János kórház utáni első megálló*ról) pár másodperces séta után könnyű elérni.

A Duna-Tiszaközi Unitárius Szórvány-egyházközség

melynek 1944 március hó 5-én volt az alakuló közgyűlése, fokozatosan halad a szervezés útján s ennek következtében ezen a legnagyobb szórványterületen szétszórtan élő unitáriusok, mind szervezettebb és melegebb egyházi közösségbe kerülnek. Természetesen máris olyan intézkedések történtek, amelyeknek eredményes kimeneteléhez — hisszük — hogy kétség nem fér.

A Misszió Ház lelkésze, aki püspöki megbízás folytán, e szórvány-egyházközség szervezési munkálatait és lelkigondozását végzi, mindjárt az alakuló közgyűlés után válaszoslevelezőlapon felkereste azokat a jegyzői hivatalokat, amelyeknek területén az állami statisztikai hivatal unitáriusokat mutat ki. Mindegy 130 községbe vagy városba ment ilyen válaszos-levelezőlap s az eddig beérkezett eredmények is azt mutatják, hogy érdemes volt megtenni.

A husvéti ünnepekre, lelkész pásztorlevelet küldött e területen élő unitáriusoknak, hogy a személyes érintkezés hiányát ezáltal is ellensúlyozza s a lelki összetartozandóság érzését ápolja. „Mi, akiknek egy az Istenünk, egy a hitünk, egy a vérünk, egy a sorsunk, egy az imádságunk, minél nagyobb a földrajzi távolság közöttünk, lelkileg jöjjünk annál közelebb egyik a másikhoz. Mondjunk egymásért imádságot. Legyünk segítségére egymásnak mindenben, amiben csak lehet!” — írja dr. Csiki Gábor esperes-lelkész pásztorlevelében.

Hiszük, hogy ezek az őszinte szavak minden jó szórványunitárius lelke mélyéig hatoltak s termékeny talajjává változtatták a lelkeket, hogy ebből a lélek-talajból fölfakadjon a munkavállalás, a hithűség és az egyházszeretet izzó gondolata.

A husvéti ünnepek előtt és alatt eddig már négy szórványgócponton volt istentisztelet, mindannyiszor urvacsoracsztással. Április 2-án Szolnokon a református templomban; április 7-én Kecskeméten az evangélikus templomban — ugyanekkor dr. Gaál Sándor orvos-zászlós Péter, Má-

tyás nevű kisfiát is megkeresztelte a beszolgáló esperes-lelkész — április 10-én Rákoskeresztúron Palatka József presbiter afia házában és ugyan-
csak április 10-én Sashalmon a Kossuth-téri iskolában. Az első három alkalommal dr. Csiki Gábor esperes-lelkész, utóbbi esetben pedig Bencze Márton s. lelkész szolgált.

Külön meg kell emlékeznünk Palatka József afia nagy buzgalmáról, aki azok közé a lelkes és buzgó szórvány-hiveink közé tartozik, aki fáradságot nem ismerve, mindent elkövet, hogy egyházközségünk virágzásba induljon s egy áldott testvéri közösségbe olvadjon össze. Nemcsak saját lakását bocsátotta át az istentisztelet és urvacsoracsztás céljaira, hanem áldozatos szívvel urvacsorai kenyeret és bort is adott.

Sashalmi hiveink között valóságos édesanyjai szerepet tölt be özv. Páll Miklósné, aki ősi székely unitárizmusának gyújtó lelkesedésével végigjárta hiveinket és úgy hívta közös imádkozásra és urvacsoravételre. Az áldozatkészségben mellette áll Madarász Lászlóné, aki urvacsorai kenyeret és bort adott ez alkalomra.

Egyházközségünk gondnokai is a legnagyobb lelkesedéssel töltik be vállalt munkakörüket. P. Buzogány Lajos, aki már elévülhetetlen érdemeket szerzett kecskeméti hiveink gondozása terén, személyesen is fennjárt Budapesten március végén, hogy az egyházközség központi hivatalán megbeszélést folytasson a további teendőkről. Fejér Domokos gondnok afiát ugyanez az indíttatás vezette már több alkalommal.

Hiszük, hogy az az egyházközség, melynek ilyen örálói vannak, eredményes munkát tud kifejteni Isten dicsőségére és a hivek lelki épülésére.

Sashalmi hiveink kívánsága szerint, pünköst alkalmával első napján de. e. 11 órakor tartunk istentiszteletet a Kossuth-téri iskolában, Rákoskeresztúron pedig, Palatka József afia házában, pünköst második napján d. u. 3 órakor.

B. M.

Biblia olvasása közben

János ev. XII. rész 24. vers, Máté ev. XVI. rész 24—26. vers. Lukács ev. XXII. rész 42. és 46. vers, XXIII. rész, 46. vers, János ev. XI. rész 25—26. vers.

A szenvedés útja vezet a megdicsősülésre. Ez az Isten szent akaratja. Jézus ezt az igazságot hirdette, mint örök vigasztaló igazságot, ki attól a naptól kezdve, mikor tanítani kezdett egész a golgotáig, a szenvedés útját járta. Annak, aki mindenkit segített, nem volt helye, ahová fáradt fejét nyugodtan lehajtsa, aki mindenkit vigasztalt, maga szomorú volt és aki mindenkit felemelt elesettségéből: azt olyan sokan igyekeztek és oly sokszor elbuktatni és megölni. És mégis ő volt az igazán boldog ember ezen a világon. Jézus egész életét Istennek áldozta és teljes elhagyatottságában is érezte az ő mennyei Atyjának közelségét, a legnagyobb szenvedések között is tudott felemelkedni Istenhez és vigasztaló erőt meríteni az Ő kegyelméből. Tudta azt, hogy nem elég az embernek, ha valaki igazságot hirdet, még az se elég, ha azt, amit hirdet, cselekszi is. Aki azt akarja, hogy az Ő tanítása sok gyümölcsöt teremjen, annak meg kell halnia, mert a búzaszem is egyedül marad, ha a földbe nem jut és meg nem hal, de a földbe jutva sok gyümölcsöt terem. Nemcsak a Mesternek kell szenvednie, hanem a hí tanítványoknak is. Meg kell tagadnunk magunkat. Fel kell, hogy vegyük a mi keresztünket és úgy kell követni a Mestert Istenben bízó hűséggel és munkálkodó lélekkel. Ha pedig a hűség úgy kívánja, még életünket is fel kell áldoznunk érte és az ő evangéliumáért, amint ő is feláldozta érettségünk és evangéliumáért; mert csak így menthetjük meg lelkünket az örök életre. Amint a Mester az olajfák hegyén kérte az Atyját, hogy vegye el tőle a keserű poharat, de Istenben bízó lélekkel úgy fejezte be könyörgését, hogy ne az ő akarat legyen meg, hanem a mi Atyánké, nekünk is ezzel a sóhaj-tással kell a szenvedések órájában

Istenhez emelkednünk. Imádkoznunk kell buzgó lélekkel, mélységes hittel, hogy kísértésbe ne esünk, mert jól lehet a lélek, talán kész a szenvedésre, de a test erőtlensége eltéríti bennünket az egyedül igaz útról és gyáva meghunyászkodásra vezet. Ha bátor lélekkel állunk meg a szenvedések óráiban, még a legnagyobb szen-

vedések, a teljes elhagyatottság és a hallál kínos perceiben is Istenhez emelhet minket a felsőhajítás: Atyám, a Te kezébe ajánlom lelkemet. Boldog ember az, aki a földi szenvedések után ezzel a sóhajjal bocsátja ki lelkét, hogy az felemelkedjék az Urnak trónjához a megdicsősülésre.

Ujvári László.

JELENTJÜK A GYÜLEKEZETNEK

RÁDIÓ KÖZVETÍTÉSI istentiszteletünket április hó 23-án d. e. 9 órakor a Koháry-utcai templomból. Prédikál **Simén Dániel** teológiai akadémiai tanár.

Rádió közvetítette istentiszteletünket április 10-én, húsvét másodnapján d. e. 9 órakor a Koháry-utcai templomból. Szolgált **Szent-Iványi Sándor** budapesti vezető-lelkész.

Urvacsorai kenyeret és bort a húsvéti ünnepek alkalmával az alább megnevezett kedves atyáinkfiái adományozták: kenyeret **Varga Istvánné** és dr. **Udvarnok Antal** atyáinkfiái; bort **Ujvári László** és **Bodóczy Sándor** atyáinkfiái. A húsvéti ünnepek alkalmából még urvacsorai kenyeret **Kaposi Mária**, urvacsorai bort pedig **Hollóssy Filep Istvánné**, **Beke Tiborné** és **Mán Józsefné** atyáinkfiái ajánlották fel. Tekintettel azonban arra, hogy a korábbi megajánlások már fedezték a szükségletet, egyházközségünk vezetősége a később megajánlott kenyeret és bort a pünkösti ünnepek urvacsorájára hagyta meg. A jószívű adakozókra, valamint szereteteik életére a mi egy Istenünk bőséges áldását kérjük.

Hiterősítő napok. Középiskolás növendékeink részére március 24., 25. és 26. napjain hiterősítő napokat tartottunk. Ez alkalommal az „Unitárius kereszténység”, és „Mit kíván az egyház az unitárius hívőtől” címen a vallás-tanító lelkészek tartottak előadást.

Marosvásárhelyen a hiterősítő napokat **Lőrinczi Mihály** és **Ürmösi Gábor** vallás-tanító lelkészek készítették elő s azok keretében **Ferencz**

József debreceni lelkész, mint egyházközponti kiküldött tartott előadást „Unitárius Kereszténység” címen és vasárnap a gyülekezeleten istentiszteleten prédikált.

Füzesgyarmaton az unitárius elemi népiskola növendékei márc. 15-én iskolai ünnepélyt rendeztek, melynek előkészítése és betanítása özv. **Kincses Lászlóné** tanítónő érdeme. Az ünnepélyen **dr. Csiki Gábor** esperes beszédet mondott. **Grill Jenő**, **Takács Eszter**, **Ungi Ilona**, **Kovács Eszter**, **Darkó Marika**, **Romvári Etelka** szavaltak, s az iskolai énekkar is szerepelt.

Hódmezővásárhelyen a vizsgálószék kiszállása alkalmával márc. 12-én szépen sikerült templomi ünnepélyt rendeztek, imádkozott **Ferencz József** köri jegyző, megnyitót mondott **dr. Csiki Gábor** esperes. **Sütő Nagy László** egyházi tanácsos, az Erdélyi Szemle főszerkesztője nagyszerű előadást tartott: Mit adott az unitárius egyház a magyar nemzetnek c., **Boros Áron** énekvezér énekszámot adott elő. **Osváth László**, **Huszár Margit** és **Bányai Margit** középiskolai tanulók verseket szavaltak. **Dr. Ormos Pál** egyházközségi gondnok, gondolatokban gazdag bezárót tartott.

Szent-Iványi Sándor vezető-lelkész atyáinkfiát a Külügyi Társaság rendes tagjává megválasztotta.

Kormányzói elismerés. A Kormányzó Ur a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy **dr. Szolga Ferenc** és **Péter Lajos** atyáinkfiáknak, a székelykereszturi Unitárius Báró Orbán Balázs Gimnázium rendes ta-

nárainak a közoktatás szolgálatában eltöltött több, mint négy évtizeden át végzett értékes munkásságukért elismerése tudtul adassék. Mindkét kedves atyánkfiának a magunk részéről is szeretettel gratulálunk és életükre, valamint ezután kifejtendő egyházépítő munkájukra a mi egy Istenünk bőséges áldását kérjük.

Dr. Osváth Gábor egyházi tanácsos, hódmezővásárhelyi városi tanácsnok két fia szerepelt a márc. 15-i ünnepségeken: Gábor orvostanhallgató, a szegedi egy. ifjúság ünnepélyén mondott beszédet, míg Béla,

a hódmezővásárhelyi ref. gimnázium VIII. o. tanulója pályadíjat nyert emlékbeszédet mondott el az iskolai emléktünnepélyen.

Vitéz Kozma Endre, dr. vitéz **Kozma György** kir. közjegyző, egyházköri felügyelő gondnok fia, a németországi Chemnitzben textilmérnöki oklevelet szerzett, elismerésre méltó jó eredménnyel. További előhaladását szeretettel fogjuk figyelni.

Biró Lajos lelkész mondott ünnepi beszédet Hódmezővásárhely piacterén nagy közönség előtt március 15-én.

Vitéz Homoki Lajos füzegyarmati egyházközségi gondnokunk, Békés vármegye törvényhatósági bizottságának tagja nyerte el Magyarország Kormányzója által a Tiszántúl részére alapított örökös vándordíjat az 1943.-évre.

József Dezső tanár gyulai szórványgondnok évi jelenésében olvassuk, hogy a szórványösszejöveteleken minden alkalommal felolvastak egy-egy fejezetet *Ferencz József és Szent-Iványi Sándor* szerkesztésében megjelent: „Az unitárius élet munkásai” c. könyvből.

Felhívás a templomi gyülekezethez

Az V. kerület Koháry-utca 2—4. számú ház légoltalmi parancsnoksága az alábbi légoltalmi intézkedéseket adja tudtára a templomlátogató közönségnek:

1. Minden istentisztelet tartama alatt a lelkészi irodán rádiós légoltalmi szolgálatot teljesítünk.

2. Berepülési veszély esetén, a szolgálatot tevő lelkészt, a rádiónál tartózkodó ügyeletes haladéktalanul figyelmezteti előre megállapított jellel, ki az istentiszteletet azonnal befejezi és a templomi közönség figyelmét felhívja a légi veszélyre és a templom elhagyására. Ez a figyelmeztetés már akkor megtörténik, amikor országunk határán berepülnek az ellenséges repülőgépek. Idő tehát bőségesen van arra, hogy legalább a közelebb lakók még haza mehessenek. Annál is inkább szükség van erre, mert a ház légoltalmi óvóhelye 80 személyes, melyet első sorban a ház lakói vehetnek igénybe. A légoltalmi óvóhely előterében azonban a távolabb lakó templomlátogató közönség részére helyet tudunk biztosítani. Bolthajtásos pincénk (az előtér) sok légoltalmi óvóhelynél erősebb.

3. A templomból való kijövetel alkalmával — a torlódás elkerülése végett — a közönséget felkérjük, hogy a lehető legnagyobb nyugalommal és figyelmezettséggel távozzék a templomból azon az ajtón, amelyik ülőhelyéhez közelebb esik.

4. Mindkét templomi kijárónál jelezve van az irány a légoltalmi óvóhelyhez. A légoltalmi óvóhely templomhoz közelebb eső lejárata a második lépcsőház alatt, a házmesteri lakásnál van.

Szolga Ferenc lelkész,
légoltalmi tömb és házparancsnok.

Nyugtázások

Adományok egyházi túlkiadásokra: ajtai Kovács József 10, dr. Thurzó Istvánné 20, dr. Bródy László 100, Böhm Mihályné 2.85, Józán György 23, Szász Károlyné 1, Fazakas Dénes 5, Kerékgyártó Jenőné 5.60, k. Sigmund Sándor 20, Gábor Antal 10, Ivanics Sándorné 7, Székely Dénes 1.20, összesen 205.65 pengő.

Adományok Nőszövetség javára: Ujvári László 4, özv. Schey Ernőné 1, dr. Weisz Sándor 2, Papp János 10, Haverland Béláné 10, Engel Györgyné 4; összesen 31 pengő.

Adományok a Berde Bizottság javára: Ujvári László 3, Varga Istvánné 2, Unitárius Leányegylet 2, dr. Kaplay Imréné 1, dr. Surányi Ede 10, özv. H. Török Kálmánné 5, dr. Péterffy Gyula 5, Péterffy Gyula 5, Zsigmond Lőrinc 10, Péch Aladárné 3, Pálffy Géza 20, Pauspern Károlyné 4; összesen 70 pengő.

Adományok a lelkészi nyugdíjintézet javára: Szabó Sámuel 3, dr. Surányi Ede 15, Józán György 30; összesen 48 pengő.

Adományok a lelkészi könyvtár javára: dr. Surányi Ede 5, Szabó Kerekes Kálmánné 10, Udvarnok Tytő 20, Polgár Margit 5, k. Sigmund Sándor 1.40; összesen 41.40 pengő.

Adomány a budai templom javára: Bokros Józsefné 1 pengő.

Adomány a Brassai Sámuel Ifjúsági Egyesület javára: dr. Ádám Zoltán 10 P.

A Duna-Tiszamenti Unitárius Egyházkör „Köri közalap”-ja javára az alábbi szíves adományok folytak be: dr. Imreh Dénes (Miskolc) 100, dr. Lőrincz Ákos (Lipe) 50, ajtai Kovács József 50; összesen 200 pengő.

Az Unitárius Misszió Ház Diákokthona javára dr. Lőrincz Ákos 10 pengőt adományozott.

MEGHIVÓ.

A Magyar Unitárius Nőszövetség 1944. évi május hó 8-án, hétfőn d. u. 5 órakor az Unitárius Egyházközség lelkészi irodájában (Koháry-u. 4. sz. jobb lépcső, II. em.) választmányi ülést, ezt követően fél 6 órakor tisztújító közgyűlést tart, melyre a választmány illetve a Nőszövetség tagjait szeretettel meghívja és minél nagyobb számban való megjelenését kéri.

Budapest, 1944. április hó 12.

Sepsi Jánosné
főtákar.

Kálnoki Kis Jenőné
elnök.

A közgyűlés napirendje: 1. Ima. 2. Elnöki megnyitó. 3. Titkári jelentés. 4. Pénztári jelentés. 5. Ellenőrök jelentése. 6. Leányegylet jelentése. 7. Tisztikar választása. 8. Esetleges indítványok. 9. Záró ima.

Uj istentiszteletek Budapesten

Mindig nehéz kérdés volt egyházunkban az a távolság, mely híveinket templomunktól, majd templomainktól elválasztotta. A többi keresztény felekezetnek jóformán minden kerületben van temploma, nem kell egy óra, sőt hosszabb utazásokat tenniük a híveknek, amíg templomukba érnek. Nálunk, unitáriusoknál eddig három helyen tartottunk istentiszteletet: Koháry-utca 2. szám alatti, a Högyes Endre-u. 9. számú unitárius templomokban és a kőbányai MÁV telepen épített közös protestáns imaházban (nem beszélve a perifériákról, mint Rákospalota, Sashalom, Budafok stb.). Aki Budapest térképével ismerős, azonnal felismeri, hogy mind a három istentiszteleti helyünk a pesti oldalon van, míg a budai oldalon egyetlen egy sincs. Pedig a budai oldal az utóbbi évek alatt nagyon kitépült s a megszűlt területek visszacsatolása óta unitárius lakosságban is jócskán megszorodott. Elég, ha utalunk arra, hogy a statisztikai kimutatások szerint a visszacsatolásig a budapesti unitáriusok száma 2500—3000 között mozgott, míg ma már az 5000 körül jár, — még akkor is, ha jövő-menő, munkátvállaló s azután a fővárosból elköltöző híveink, háztartási alkalmazottjaink, munkásaink stb. számát nem vesszük figyelembe.

A budai oldalon tartandó unitárius istentiszteletek kérdését azután halaszthatatlanul sürgössé tette a megindult bomba-hadjárat Budapest ellen. A légiriadók bármikor bekövetkező veszélye miatt a sokszor egy óra, sőt még hosszabb utazásokra nem minden unitárius ember vállalkozhat. Nélünk, lelkészeknek, kell tehát megközelítenünk híveink lakóhelyét, hogy olyan helyre jöhessenek istentiszteletre, amely lakóhelyüktől nincs ennyire nagy távolságban. Ez a megfontolás indított arra, hogy a budai oldal két, egymástól távoleső részén felkeressük kérésünkkel református testvéreinket, hogy adjanak helyet templomaikban unitárius istentisztelet tartására. Örömmel jelentjük olvasóinknak, hogy mind a két református templom előjárósága, melyet ebből a célból megkerestünk, készséggel és keresztényi szeretettel teljesítette kérésünket s engedélyt adott, hogy egyelőre havonta egyszer templomukban unitárius istentiszteletet tartunk. Amikor ezt az igazi keresztény és magyar érzésből fakadott nemes cselekedetüket e helyről is hálásan megköszönjük, egyúttal nagy boldogsággal tölti el lelkünket az a tudat, hogy ha az egyes protestáns felekezetek között van is eltérés hittételeink szempontjából s ha ezek miatt néha aszrott betű, vagy a szó fegyverével fel is hangzik néha közöttük kardcsatoltatás, — amikor cselekedetekre kerül a sor, Jézus Krisztus és a magyar testvériség szelleme diadalmaskodik. Mi, unitáriusok, boldogok vagyunk, hogy a múltban itt, a Koháry utcai templomunkban, hosszú éveken láthattuk szívesen a belső hipótvárosi református gyülekezetet, melynek most már szép nagy bérháza s abban gyönyörű temploma és egyházársadalmi egyesületi helyiségei vannak a Szabadság téren; s egyúttal természetesen a legnagyobb készséggel és keresztényi szeretettel ajánljuk fel minden jelenben meglévő, vagy a jövőben megépítendő templomunkat, gyülekezetét termünkét és minden más

helyiségünket, ha azokra református testvéreinknek valaha is szükségük lenne.

Első istentiszteleteinket a Bocskay-úton május 7-én, a Torockó téren május 31-én tartjuk, mindkét helyen déli 12 órakor. Szolgál mind a két alkalommal Szent-Iványi Sándor, vezető lelkész.

Istentiszteleti sorrend május hónapban:

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-u. 4.			
	7	d. e. 9	Barabás István
	14	d. e. 9	Szent-Iványi S.
	18	d. e. 9	Szent-Iványi S.
	R21	d. e. 9	
	28	d. e. 9	Barabás István
	28	" 11	Szent-Iványi S.
	R29	d. e. 9	Szent-Iványi S. Barabás István
	29	" 11	Barabás István Kereki Gábor
Unitárius Misszió Ház IX., Högyes-u. 3.			
	7	d. e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	Bencze Márton
	14	d. e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	Bencze Márton
	18	d. e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Bencze Márton
	21	d. e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Bencze Márton
	28	d. e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	Bencze Márton
	29	d. e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Bencze Márton
B) Körzetekben:			
Ref. templ. XI., Bocskay-u. 4A.			
	7	d. e. 12	Szent-Iványi S.
Ref. templ. II., Torockó-tér 1.			
	21	d. e. 12	Szent-Iványi S.
C) Vidék:			
Sashalom			
Kossuth-téri iskola			
	28	d. e. 11	Bencze Márton
Rákoskeresztúr, Akadémia telep			
Br. Kemény Zs.-u. 25.			
Palatka József házában			
	29	d. u. 3	Dr. Csiki Gábor
Dunapataj			
	7, 18	d. e. 10	Szolga Ferenc
		d. u. 3	
	28	d. e. 10	Szolga Ferenc
Felsőgalla ref. templom.			
	29	d. e. 11	Szolga Ferenc

Aláhúzott napokon árvacsoraosztás.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 317-529.

Csekk számszám: 30.400.

Felelős szerkesztő és kiadó:
Szent-Iványi Sándor

Előfizetési díj egy évre 5.— P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség

Megjelenik minden hó 15-én.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Budapest,

VIII., József-utca 41. — Telefon: 189—250.